

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Жасөспірімдік кезеңдегі құндылықтар: жауапкершілік, адалдық және еңбекті сүюдің тұлға қалыптастырудағы рөлі

ЖАРИЯЛАНДЫ
24.12.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/186120/>**Махметова Маржан Баженовна**

«Ақмола облысы білім басқармасының Астрахан ауданы бойынша білім бөлімі
Жалтыр ауылының №2 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

Қазіргі қоғамда жасөспірім ақпараттың аса көп әрі әркелкі ағынында өмір сүріп отыр. Сол себепті оның тарихи фактіні пікірден ажырата білуі, оқиғаларға сыни көзқараспен қарап, дәлелге сүйеніп ой қорытуы ерекше мәнге ие. Бұл дағды тек оқу жетістігі үшін ғана емес, өмірлік таңдауларда жаңсақ қадам жасамау, әлеуметтік ықпалға еріп кетпеу, өз ұстанымын жауапкершілікпен бекіту үшін қажет.

8-сынып - құндылықтар «бекитін» кезең

8-сынып жасөспірімнің тұлғалық ұстанымы қалыптасып, азаматтық позициясы айқындала бастайтын кезең ретінде сипатталады.

Осы жаста құндылықтар жай ұран не тәрбие сағатының тақырыбы болып қалмай, оқушының күнделікті мінез-құлқы мен шешім қабылдауына ықпал ететін ішкі бағдарға айналады. Сондықтан құндылықтарды жүйелі дамыту - мектептің тәрбиелік жұмысындағы ең маңызды міндеттердің бірі.

Неліктен дәл осы үш құндылық маңызды?

Жасөспірімдік шақта жауапкершілік, адалдық, еңбекті сүю құндылықтары бір-бірін толықтырып, тұлғаның «ішкі тірегін» құрайды.

- **Жауапкершілік** - өз әрекетінің салдарын түсіну, қоғамдағы рөлін сезіну, пікірін дәлелмен негіздеу мәдениеті. Бұл кезеңде оқушы оқиғаға баға беріп қана қоймай, «неге бұлай?» деген сұраққа жауап іздеуі керек: себеп-салдарды анықтау, қорытынды шығару, таймлайн/хронология арқылы жүйелеу сияқты

әрекеттер жауапкершілікті ойлауды дамытады.

- **Адалдық** – шындыққа адал болу ғана емес, ақпаратпен жұмыс жасаудағы тазалық: дереккөзді көрсету, факті мен пікірді ажырату, әділ бағалау, өз еңбегін қорғау. Ақпаратты тексеру (фактчекинг) және медиасауаттылықты қалыптастырудың өзі адалдықты практикада бекітеді.
- **Еңбекті сүйу (еңбекқорлық)** – табандылық пен мақсатқа жетудің күнделікті мәдениеті. Жасөспірім үшін еңбек «міндет» емес, «нәтижеге апаратын жол» екені сезілгенде ғана тұрақты дағдыға айналады. Оқушы постер, презентация, таймлайн, инфографика сияқты өнім жасап, оны қорғағанда, еңбектің құндылығын нақты тәжірибе арқылы түсінеді.

«Адал азамат» концепциясы құндылықтарының толық қамтылуы

Жасөспірім бойында құндылықтарды дамыту тек жеке үш ұстаныммен шектелмейді; ол тұтас жүйе ретінде қалыптасуы қажет. Білім беру кеңістігінде бұл жүйе патриотизм, бірлік пен ынтымақ, құрмет, әділдік, жауапкершілік, еңбекқорлық, ашықтық, академиялық адалдық, өмір бойы оқу сияқты құндылықтармен сипатталады.

Осы құндылықтар «Адал азамат» концепциясының өзегін құрайды: елге қызмет ету мен патриотизм, қоғамдағы ынтымақ пен құрмет, әділдікке сүйенген азаматтық таңдау, ашық ой мен үздіксіз даму, ең бастысы – академиялық адалдық пен шынайы еңбек мәдениеті.

Құндылықты сөзбен емес, әрекетпен бекіту

Жасөспірімдерге әсер ететін ең тиімді тәсіл – құндылықты «айту» емес, оны тәжірибеде орындату. Сол үшін оқушыны белсенді әрекетке тартатын әдістер қажет: пікірталас, дебат, рөлдік ойын, «тарихи сот», дөңгелек үстел, жобалық жұмыс сияқты форматтар оқушының дәлелдеу мәдениетін, коммуникациясын, командада жұмыс істеуін және азаматтық жауапкершілігін дамытады. Мұндай ортада оқушы тек тыңдаушы болмайды: ол дәлел келтіреді, қарсы пікірді тыңдайды, тұжырымын қорғайды, әділ бағалауды үйренеді. Бұл – адалдық пен жауапкершіліктің табиғи жаттығуы.

Цифрлық ортадағы адалдық: ЖИ қолдану мәдениеті

Бүгінгі жасөспірім цифрлық құралдармен ерте танысады. Бірақ цифрлық ортада адалдық қағидасы әлсіресе, құндылық тәрбиесі нәтижесіз болады. Сондықтан ЖИ мен интернет ресурстарын қолданғанда қауіпсіздік пен этика сақталып, ақпараттың сенімділігі міндетті түрде тексерілуі тиіс. Ең маңызды ереже: кез келген алынған ақпараттың дереккөзі көрсетіледі; ЖИ ұсынған мәлімет сенімді дереккөздермен қайта тексеріледі; ал қорытынды пікір мен талдау оқушының жеке ойлау әрекетіне негізделеді. Бұл ұстаным жасөспірімнің академиялық адалдығын ғана емес, өмірлік

адалдығын да қалыптастырады.

Қорытынды

Жасөспірімдік кезеңде құндылыққа негізделген тәрбие – тұлғаның ішкі ұстанымын қалыптастыратын шешуші фактор. 8-сынып оқушысы дәл осы уақытта өз пікірін дәлелмен негіздеуді, факт пен көзқарасты ажыратуды, қоғамдағы жауапкершілікті сезінуді үйренеді. Жауапкершілік, адалдық, еңбекті сүю құндылықтары патриотизм, әділдік, ынтымақ, ашықтық, академиялық адалдық, өмір бойы оқу сияқты «Адал азамат» концепциясының құндылықтар жүйесімен үйлесіп, жасөспірімді саналы таңдау жасайтын, еңбегімен нәтижеге жететін, қоғамға пайдалы азамат болуға жетелейді.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.